

PERSPECTIVA

LEGNICKIE STUDIA TEOLOGICZNO-HISTORYCZNE

ROK XII NR 1 (22)

ISSN 1730-4172

Legnica 2013

RADA NAUKOWA:

- ks. prof. Zdzisław Lec – Uniwersytet Szczeciński
ks. prof. Jerzy Szymik – Uniwersytet Śląski, Katowice
ks. prof. UAM dr hab. Adam Przybecki – Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań
ks. prof. KUL Wiesław Przygoda – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ks. prof. UPJPII Józef Stala – Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Kraków
prof. Ludwig Schmahl – Köln-Blankenheim, Niemcy
dr hab. Kazimiera Jaworska – Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Legnica
ks. dr hab. Zbigniew Waleszczuk – Katholische Universität Eichstätt, Niemcy
ks. dr hab. Zbigniew Wanat – Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń
dr Adam Drozdek – University of Pittsburgh, USA

RECENZENCI:

- prof. Jan Boć – Uniwersytet Wrocławski
ks. prof. Paweł Bortkiewicz TChr. – Uniwersytet Adama Mickiewicza, Poznań
ks. dr hab. Bogusław Konopka – Ziębice
ks. dr hab. Dariusz Lipiec – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ks. prof. UKSW dr hab. Edmund Robek SAC – Uniwersytet Kard. S. Wyszyńskiego, Warszawa
o. dr hab. Jerzy Tupikowski CMF – Papieski Wydział Teologiczny, Wrocław

Na stronie internetowej www.perspectiva.pl znajdują się: procedura recenzowania artykułów naukowych, lista redaktorów tematycznych oraz informacje dla autorów przygotowujących artykuły

Redaktor naczelny

KS. PROF. PWT DR HAB. BOGUSŁAW DROŻDŹ

Skład i łamanie tekstu

Anna Lichota

Biblioteka im. Jana Pawła II
Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Legnickiej
ul. Jana Pawła II nr 1, 59–220 Legnica, tel. 76 7244157
e-mail: redakcja@perspectiva.pl
www.perspectiva.pl

Diecezjalne Centrum Edukacyjne
centrum@diecezja.legnica.pl
www.centrum.diecezja.legnica.pl

Słowo wstępne

W czerwcu br. ukazała się pierwsza encyklika papieża Franciszka *Lumen fidei*. W jej wprowadzeniu Ojciec Święty napisał: „Te refleksje na temat wiary – zgodne z tym, co Magisterium Kościoła powiedziało o tej cnocie teologalnej – pragnę dołączyć do tego, co Benedykt XVI napisał w encyklikach o miłości i nadziei. Prawie skończył on pracę nad pierwszym szkicem encykliki o wierze. Jestem mu głęboko wdzięczny i w duchu Chrystusowego braterstwa przejmuję jego cenne dzieło, dodając do tekstu kilka własnych przemyśleń. Następca Piotra, wczoraj, dziś i jutro, jest bowiem zawsze wezwany do utwierdzania braci w tym niezmiernym skarbie, jakim jest wiara, którą Bóg daje jako światło na drodze każdego człowieka” (7).

Trwając w Roku Wiary, wczytujemy się w słowa Piotra naszych czasów. Poprzez nie bardziej rozpoznajemy osobistą kondycję przeżywaną wiary. One również pozwalają wnikliwiej dostrzec to wszystko, co do niej wprost lub nie wprost się odnosi. Chodzi zatem o szeroko rozumianą kulturę, a więc wyraz ludzkiej obecności, doświadczenia smutku i radości, cierpienia i śmierci oraz pracy i modlitwy. Wiara rzeczywiście jest światłem, które oświeca wszystkie zakamarki osobistego i społecznego życia człowieka. Wchodzi w jego egzystencję i w jakimś sensie utwierdza jego esencjalny wymiar.

Wiara jest obecna również w pracy naukowej. To ona uświadamia cel, który rozum tęsknie odczytuje jako prawdę. Kolejny numer *Legnickich Studiów Teologiczno-Historycznych PERSPECTIVA* jest owocem naukowej pracy autorów; jest również świadectwem owej wiary, bowiem „pachnie” zaszczepionym przez Boga finałem; jest także nową ewangelizacją, ponieważ przez refleksję intelektualną uświadamia konieczność oczyszczenia.

Ks. Bogusław Drożdż
Redaktor naczelny

Legnica, 29 czerwca 2013 roku, w uroczystość Świętych Apostołów Piotra i Pawła
– głównych patronów diecezji legnickiej.

Ks. ROBERT KANTOR

BISKUP JAKO INSPIRATOR I KOORDYNATOR
POCZYNAŃ DUSZPASTERSKICH W DIECEZJI
WYBRANE WSKAZANIA PASTORALNE BISKUPA TARNOWSKIEGO
W LATACH 1998–2011

Urząd spełniany przez biskupa jest funkcją służebną i dotyczy to posługiwania na każdym szczeblu sakramentalnego kapłaństwa. Potwierdzenie tego stanowią następujące słowa *Adhortacji apostolskiej Pastores gregis*: „Urząd pasterski otrzymany podczas święceń, który stawia biskupa wobec innych wiernych, wyraża się w «byciu dla» innych wiernych, co nie stoi w sprzeczności z jego «byciem z» nimi. Odnosi się to zarówno do jego osobistego uświęcenia, do którego musi dążyć i które powinien urzeczywistniać w sprawowaniu swojej posługi, jak również do stylu sprawowania samej posługi wraz ze wszystkimi funkcjami, w jakich się wyraża” (8).

Adhortacja, w ślad za wieloma dokumentami Kościoła w tej materii, mówi szeroko o potrójnym urzędzie biskupa: nauczyciela wiary, szafarza łaski i kierującego Kościołem lokalnym. Te trzy funkcje i związana z nimi władza znajdują swój fundament w urzędzie pasterskim, otrzymywanym podczas święceń biskupich. Pasterski styl posługi biskupiej, ludzka wyrozumiałość dla błędów powierzonej mu wspólnoty nie mogą jednak redukować postawy biskupa jedynie do funkcji moderatora. Troska o powierzoną mu diecezję wymaga także jasnych interwencji biskupa, jako odpowiedzialnego za powierzoną mu wspólnotę, w sytuacjach wymagających określenia przez niego konkretnych potrzeb dla wspólnego dobra tej społeczności. Chodzi zatem nie o wartości niezmiennie, ale o prawa i sposób postępowania konieczne albo bardzo stosowne w określonych sytuacjach.

Za takie inspiracje należy uznać niektóre wskazania pastoralne bp. W. Skworca, jakie wprowadzał w życie w latach swojego duszpasterzowania diecezją tarnowską w latach 1998–2011. W niniejszym artykule owe wskazania zostaną ograniczone jedynie do niektórych zagadnień duszpasterskich, takich jak: organizowanie I Komunii św., celebrowanie jubileuszy małżeńskich, ruchy i stowarzyszenia katolickie w diecezji, czas wolny prezbitera oraz organizowanie prymicji w parafii. Zanim jednak zostaną przedstawione konkretne wskazania pastoralne, najpierw wypada, przynajmniej ogólnie, zarysować zakres obowiązków pasterskich biskupa.

1. KANONICZNY ZAKRES OBOWIĄZKÓW PASTERSKICH BISKUPA

Zgodnie z dyspozycją kan. 383 § 1 *Kodeksu prawa kanonicznego* (dalej skrót: KPK) biskup diecezjalny, wypełniając swoją pasterską posługę, powinien objąć swoją pasterską troską wszystkich wiernych powierzonych swojej pieczy, bez względu na wiek, pozycję czy narodowość, zarówno o stałych mieszkańców, jak i o tych, którzy czasowo tylko przebywają na jego terytorium. W *Dyrektorium Apostolorum successores o pasterskiej posłudze biskupów* czytamy, iż biskup powinien mieć świadomość tego, że jest fundamentem i widzialną zasadą jedności w swojej diecezji. Dlatego jego zadaniem jest ożywianie i obrona komunii eklezjalnej wśród swojego prezbiterium. Powinien także włączać wiernych świeckich w jedność Kościoła partykularnego (por. 63).

Biskup diecezjalny ma obowiązek dawania przykładu świętości przez miłość, prostotę życia. Powinien zabiegać o to, by wierni powierzeni jego pieczy dzięki sprawowaniu sakramentów wzrastali w łasce (KPK kan. 387). Powinien też czuwać, by w jego diecezji koordynować wszystkie dzieła apostołstwa związane z niesieniem ludziom orędzia Chrystusowego. Obowiązkiem biskupa diecezjalnego nie jest tylko głoszenie osobiście Ewangelii i przewodniczenie wszelkiej posłudze słowa, jaka się dokonuje w jego diecezji, lecz również czuwanie, aby wszyscy głosiciele słowa Bożego, duchowni i świeccy, mieli odpowiednią wiedzę teologiczną oraz odznaczali się roztropnością i miłością apostołską. Biskupi w powierzonym sobie Kościele są kierownikami, krzewicielami i stróżami całego życia liturgicznego, stąd muszą czuwać, aby obrzędy liturgiczne i kultowe były sprawowane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zgodnie z Magisterium Kościoła¹.

Prawodawca zobowiązuje biskupa diecezjalnego do szczególnej troski o prezbiterów i wskazuje różne sposoby jej okazywania. Biskup powinien zabezpieczyć prawa prezbiterów oraz troszczyć się, by należycie wypełniali swoje obowiązki. Do troski biskupa należy także zapewnienie kapłanom słusznego wynagrodzenia, godziwego utrzymania oraz właściwej opieki zdrowotnej i socjalnej. Dla swoich prez-

¹ Por. E. SZTAFAROWSKI, *Podręcznik prawa kanonicznego*, T. II, Warszawa 1985 s. 88–89.

biterów powinien być nauczycielem, bratem okazującym dobroć, miłosierdzie, przebaczenie, łagodność, pomoc. Kierując się sprawiedliwością i miłością, powinien zdobyć zaufanie i przyjaźń nie za cenę utraty określonego stopnia posłuszeństwa, ale w celu lepszej współpracy. Ta pasterska miłość wprowadza harmonię między wolą prezbyterium a wolą biskupa i czyni ową współpracę apostołską jeszcze bardziej owocną².

2. WSKAZANIA DOTYCZĄCE ORGANIZOWANIA I KOMUNII ŚWIĘTEJ

Eucharystia jest największym darem Chrystusa. Kościół troszczy się, aby chrześcijanie dobrze rozumieli Eucharystię, świadomie, aktywnie, pobożnie oraz owocnie w niej uczestniczyli. Czyni to szczególnie podczas przygotowania dzieci do pierwszego pełnego uczestnictwa w Eucharystii. Przygotowanie to zmierza do wyrobienia u dzieci postawy dysponującej do właściwego przeżywania Eucharystii. Ważnym elementem tego przygotowania jest też sam przebieg i przeżycie przez dzieci uroczystości spowiedzi i Komunii św.

Co do sakramentu pokuty, bp W. Skworc stwierdza, iż więź, istniejąca między Eucharystią a sakramentem pojednania powinna zostać ukazana dzieciom w czasie katechezy szkolnej i parafialnej. W ten sposób dzieci będą uczyły się, iż rezultatem drogi nawrócenia jest wejście w komunię z Bogiem i Kościołem, która najpełniej wyraża się w ponownym przystępowaniu do Eucharystii. Mając to na względzie, biskup tarnowski postuluje: stworzyć taki klimat wokół pierwszej spowiedzi, aby dzieci przeżyły ją jako radosne spotkanie z Jezusem przebaczącym w sakramencie pokuty i pojednania, oraz zaleca, aby spowiedź odbywała się w ramach nabożeństwa pokutnego, w czasie którego można dzieciom pomóc w dobrym przygotowaniu się do sakramentu pokuty poprzez przypomnienie warunków tego sakramentu, zwłaszcza w przeprowadzeniu rachunku sumienia, wzbudzenia żalu za grzechy³.

Z uwagi na szacunek do Tajemnicy tajemnic, Msza św. z udzieleniem I Komunii powinna być celebrowana z zachowaniem wszystkich przepisów liturgicznych, a zatem:

- należy unikać liturgicznych lub *quasi*-liturgicznych „dodatków”, które nie są niezbędne, a włączone w liturgię mogłyby przysłonić właściwy obrzęd;
- dzieci winny skupić się na pobożnym uczestnictwie w liturgii Mszy św., a nie na występach wobec zgromadzonej wspólnoty;

² Por. J. WROCEŃSKI. *Obowiązki pasterskie biskupa diecezjalnego*. „Prawo Kanoniczne” 51:2008 z. 3–4 s. 127.

³ Por. W. SKWORC. *Wskazania biskupa tarnowskiego dotyczące przygotowania I Komunii Świętej*. „Currenda” 157:2007 z. 2 s. 80.

- należy unikać organizowania w czasie liturgii akademii z recytacją wierszyków, przemówień, śpiewem piosenek itp.;
- słowo Boże winni czytać rodzice (oni są pierwszymi nauczycielami wiary swoich dzieci). Również psalm responsoryjny winni śpiewać rodzice. Dzieci nie są przygotowane do pełnienia funkcji lektora czy kantora;
- dzieci mogą odczytać wezwania modlitwy powszechnej, zwłaszcza za swoich rodziców, nauczycieli, katechetów. Rodzice zaś za swoje dzieci;
- dzieci winni przynieść w procesji do ołtarza dar chleba i wina oraz swoje zobowiązania powstrzymania się od palenia papierosów i picia alkoholu;
- roztropnemu rozeznaniu przez księdza proboszcza pozostawia się wybór praktyki przyjmowania przez dzieci I Komunii św. w towarzystwie rodziców czy też bez nich;
- należy odejść od zwyczaju, o ile taki istnieje, przygotowania się w czasie modlitwy eucharystycznej z książeczek do przyjęcia Komunii św. Najlepszym przygotowaniem jest czynny udział w liturgii Mszy św. Przygotowanie z książeczki może być przed Komunią poza Mszą św.;
- dziękczynieniem po Komunii św. powinno być wspólne uwielbienie, adorowanie Jezusa Eucharystycznego. Może nim być wspólna modlitwa, właściwa pieśń, a nie czytanie przez dzieci modlitw z książeczki;
- wszelkiego rodzaju przemówienia, podziękowania powinny być krótkie i zwięzłe. Należy je wygłaszać po zakończeniu Mszy św.⁴

W dalszej części wskazań jest mowa o filmowaniu uroczystości. Filmować czy też fotografować w czasie Mszy św. mogą tylko te osoby, które ukończyły specjalny kurs fotografów kościelnych i wiedzą, jak to robić dyskretnie, bez przeszkadzania uczestnikom zgromadzenia, a zwłaszcza dzieciom. Praktyczny wzgląd nakazuje zatrudnić tylko jednego fotografa i kamerzystę, z których pracy skorzystają wszyscy. W ten sposób nie będzie zamieszania wokół dzieci, tak jak wtedy, gdy każdy z krewnych czy znajomych zechce robić zdjęcie. Zasady filmowania i fotografowania określają odpowiednie normy. Należy o nich uprzednio pouczyć rodziców⁵.

Strój winien symbolizować swoją bielą czystość serc dzieci. Powinien być prosty, schludny i estetyczny. Uniknie się w ten sposób niezdrowej konkurencji, kto ma najpiękniejszy czy najdroższy strój. Należy ustalić jeden rodzaj stroju dla wszystkich dzieci, z rozróżnieniem na strój dla dziewcząt i chłopców. Wpłynie to na właściwe uczestnictwo w Mszy św. Koszty takiego stroju będą bardziej przystępne dla wszystkich, zwłaszcza dla mniej zamożnych rodziców. Oprócz tego stroje mogą być przekazywane przystępującym do I Komunii św. w roku następnym⁶.

⁴ *Tamże*. s. 81.

⁵ *Tamże*.

⁶ *Tamże*.

W dalszej kolejności biskup tarnowski poczynił pewne uwagi w stosunku do gości, prezentów i przyjęcia pierwszokomunijnego. Należy zadbać, aby goście, przybywający nieraz z odległych stron na uroczystość pierwszokomunijną, mieli możliwość przystąpienia do sakramentu pokuty. O tej możliwości należy przypomnieć przed rozpoczęciem Mszy św. Należy pamiętać, że prezenty są najmniej istotnym elementem uroczystości pierwszokomunijnej. W tym duchu wychowujemy dzieci w ciągu całego przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. Nie mogą one być dla dzieci miernikiem ważności tej uroczystości. Należy tak formować rodziców, a poprzez nich gości, aby ich prezenty były symboliczne, a obdarowujący zaczęli z ich wręczeniem do momentu zakończenia uroczystości w kościele. Prezenty powinny być bowiem tylko dodatkiem do święta w życiu dziecka, a nie pierwszym punktem uroczystości. Należy przypomnieć rodzicom, że przyjęcie rodzinne winno być absolutnie bezalkoholowe. Ma to być spotkanie najbliższych, przebiegające w duchu radości i miłości, z akcentem na najważniejszy moment uroczystości, jakim było spotkanie dziecka z Jezusem w Eucharystii. Należy prosić rodziców, by przyjęcia nie były zbyt wystawne. Z okazji uroczystości pierwszokomunijnej można wprowadzić zwyczaj podzielenia się przez dzieci otrzymanymi podarunkami z tymi rówieśnikami, którzy żyją w ubóstwie i nie posiadają środków w stopniu wystarczającym do godnego życia (misje)⁷. Składanie ofiar przez rodziców z okazji I Komunii św. nie powinno wynikać z jakiegokolwiek inspiracji duszpasterzy. Jeśli rodzice podejmą już decyzję o złożeniu ofiary na cel kościelny, wówczas należy im uświadomić, by nie była ona zbyt dużym obciążeniem finansowym, zwłaszcza dla mniej zamożnych rodzin. Ta kwestia nie powinna być powodem niedopowiedzeń i niepokojów wśród wiernych. I w tym przypadku obowiązuje zasada dobrowolności ofiar na cele kościelne⁸.

3. CELEBRACJA JUBILEUSZY MAŁŻEŃSKICH

Tradycja świętowania jubileuszu sięga czasów Starego Testamentu (zob. Kpł 25,10–12). Do tej tradycji nawiązał Jan Paweł II w *Liście apostolskim Tertio millennio adveniente*, przygotowując Kościół do Roku Świętego 2000. Ojciec Święty podkreślił, że jubileusze przeżywa nie tylko Kościół powszechny lub wspólnoty lokalne, lecz także osoby indywidualne. Ich jubileusze łączą się zwykle z datą urodzin, chrztu, bierzmowania, I Komunii św., ślubów zakonnych, święceń kapłańskich lub biskupich, a także zawarcia sakramentu małżeństwa. Niektóre z tych rocznic obchodzi się na sposób świecki, ale chrześcijanie, jak uczył papież, winni nadawać im charakter religijny. „W znaczeniu chrześcijańskim każdy bowiem jubileusz: 25-le-

⁷ Tamże. s. 82.

⁸ Tamże. s. 83.

cia kapłaństwa czy małżeństwa nazywany srebrnym, 50-lecia natomiast złotym, a 60-lecia diamentowym – stanowi szczególny rok łaski, którą dana osoba otrzymała poprzez jeden z wymienionych sakramentów” (15).

Katechizm Kościoła Katolickiego (dalej skrót: KKK) uczy, że chrześcijańscy małżonkowie we właściwym sobie stanie i porządku życia posiadają swój własny dar we wspólnocie Kościoła, którym jest łaska sakramentu małżeństwa otrzymana w dniu ślubu. Dzięki niej małżonkowie mają możliwość udoskonalenia miłości małżeńskiej i umocnienia ich nierozzerwalnej jedności. Przez tę łaskę sakramentalną podtrzymują się wzajemnie, z wdzięcznością przyjmują darowane im od Boga potomstwo i wychowują je do przyjaźni życia z Chrystusem (por. 1641).

Za łaskę sakramentu małżeństwa trzeba nieustannie Bogu dziękować, jak również prosić Go o jej umocnienie i pomnożenie. Szczególną sposobnością do tego są kolejne rocznice zawarcia związku małżeńskiego, a zwłaszcza jubileusze małżeńskie. Kościół zachęca małżonków do obchodzenia srebrnego, złotego czy diamentowego jubileuszu małżeństwa. Wtedy to, razem z jubilatami, w uroczystej liturgii składa Bogu dziękczynienie za otrzymane łaski, udziela im błogosławieństwa i błaga Boga o dalszą dla nich pomoc. Biskup W. Skworec w materii celebrowania jubileuszy małżeńskich przedstawia dwojakiego rodzaju wskazania: pastoralne i liturgiczne. Gdy idzie o te pierwsze, zaleca:

- jubileusz małżeński jest doskonałą okazją do uroczystego odnowienia przyrzeczeń małżeńskich. Jest również jednym ze sposobów przypomnienia małżonkom o ich powołaniu do świętości, do której mają razem dążyć, budując dom życia (por. Mt 7,24–27) na fundamencie miłości, wierności, uczciwości małżeńskiej i nierozzerwalności. Zasady te, jeśli są zachowywane w małżeństwie, czynią małżonków szczęśliwymi i spełnionymi w ich życiowym zadaniu. Zawarcie małżeństwa daje początek nowej rodzinie, a jubileusz jest rocznicą powstania wspólnoty rodzinnej. W parafialnym duszpasterstwie małżeństw i rodzin trzeba zachęcać małżonków do obchodzenia małżeńskich jubileuszy podczas niedzielnej liturgii Mszy św. Należy także zachęcać, aby w tej uroczystości wzięli udział: dzieci, wnuki, prawnuki, krewni i przyjaciele oraz członkowie wspólnoty parafialnej. Winno im się dać wcześniej sposobność do skorzystania z sakramentu pokuty i pojednania;
- uroczystość jubileuszowa może być zorganizowana dla większej liczby małżonków-jubilatów. Wspólne świętowanie jubileuszu przez kilka par małżonków będzie świadectwem, że są małżeństwa, które wiernie kroczą drogą swojego powołania oraz że życie we wspólnocie małżeńskiej jest możliwe także w dzisiejszych czasach;
- obchodzenie jubileuszu nie musi przypadać dokładnie w rocznicę dnia zawarcia związku małżeńskiego. Termin jubileuszu mogą wybrać małżonkowie i ustalić go z duszpasterzem. Może to więc być bliski rocznicy ślubu lub inny ważny dzień

dla jubilatów. Dobrze byłoby, aby w wybrany dzień można było skorzystać z formularza mszalnego związanego z jubileuszem małżeńskim;

- w przypadku, gdy małżonkowie nie zgłoszą się indywidualnie do duszpasterza, należy organizować uroczyste jubileusze związane z odnowieniem przyrzeczeń małżeńskich dla jubilatów w całej parafii. Okazją ku temu mogą być rekolekcje lub misje parafialne, święto Świętej Rodziny bądź też trzecia niedziela czerwca, w którą obchodzone jest Diecezjalne Święto Rodziny, które można wtedy połączyć z rodzinnym festynem parafialnym;
- jubileusz małżeństwa jest okazją, aby zwrócić uwagę całej parafii na wartość, jaką jest małżeństwo i rodzina. Duszpasterze winni z księgi małżeńskiej wypisać wszystkie pary małżeńskie, które w danym roku przeżywają 25., 50. oraz 60. rocznicę ślubu i wystosować do nich imienne zaproszenia na organizowaną uroczystość. Liturgia uroczystości jubileuszowej winna być odpowiednio przygotowana, aby małżonkowie wraz z całą swoją rodziną i rodziną parafialną mogli przeżyć Eucharystię, podczas której odnowią przyrzeczenia małżeńskie⁹.

We wskazaniach liturgicznych hierarcha z Tarnowa zwrócił uwagę na następujące kwestie:

- najważniejszym wydarzeniem świętowania jubileuszy małżeńskich jest Eucharystia, w której jubilaci winni wziąć pełny udział. Można odprawić Mszę jubileuszową ze specjalnymi modlitwami (zob. *Mszał Rzymski*, s. 87°, 88° i 90°), z wyjątkiem uroczystości, niedziel całego roku, Środy Popielcowej i Wielkiego Tygodnia;
- obrzędy jubileuszowe mogą się odbyć wspólnie dla większej liczby małżeństw, jednakże każda para oddzielnie winna odpowiadać na pytania dotyczące woli wypełniania zobowiązań wynikających z sakramentu małżeństwa. Pozostałe części obrzędu należy stosować do wszystkich razem;
- należy przygotować dla jubilatów przed ołtarzem klęczniki i krzesła. Dla jubilatów przeżywających 50-lecie małżeństwa przygotowuje się krzyże;
- zalecane jest uroczyste, procesyjne wprowadzenie jubilatów do świątyni. Na początku procesji powinni iść ministranci, za nimi kapłan, a dalej małżonkowie. Mogą im towarzyszyć dzieci i wnuki. Podczas procesji należy wykonać śpiew na wejście. Obrzęd ten można opuścić, gdy uniemożliwiają go wiek jubilatów, ich stan zdrowia lub inne względy;
- po znaku krzyża i pozdrowieniu celebrans odpowiednimi słowami winien wprowadzić wszystkich zgromadzonych do udziału w obrzędach;
- w Mszy dziękczynnej czytania można wybrać spośród przewidzianych na Mszę dla nowożeńców. Po odczytaniu ewangelii kapłan w oparciu o tekst liturgiczny

⁹ Por. W. SKWORC. *Wskazania pastoralno-liturgiczne do celebracji jubileuszy małżeńskich*. „Currenda” 160:2010 z. 4 s. 571.

- powinien wygłosić homilię, ukazując znaczenie sakramentu małżeństwa jako trwałego źródła łaski;
- po homilii i wezwaniu celebransa wszyscy uczestnicy liturgii winni, stojąc, odśpiewać trzy zwrotki hymnu do Ducha Świętego. Następnie jubilaci – jeśli nie zajmują miejsca na klęczniku przed ołtarzem – powinni podejść przed ołtarz, aby odnowić ślubowania. Jubilaci powinni podać sobie prawe dłonie, a kapłan związać je końcem stuły. Obrzęd odnowienia ślubowania należy przeprowadzić według wskazań (por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa. Dodatek*, 16), po czym celebrans winien udzielić jubilatом błogosławieństwa;
  - jeśli jest to jubileusz 50-lecia małżeństwa, należy wręczyć małżonkom krzyże, wypowiadając odpowiednie słowa (por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa. Dodatek*, 19–20);
  - w modlitwie wiernych należy objąć pamięcią jubilatów oraz ich rodzinę;
  - wypada, aby w czasie obrzędu przygotowania darów jubilaci lub ich dzieci przynieśli do ołtarza chleb i wino;
  - po odmówieniu *Ojcze nasz* należy odmówić specjalną modlitwę (por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa. Dodatek*, 24);
  - zaleca się udzielenie jubilatом Komunii św. pod dwiema postaciami;
  - wypada w obrzędzie uwielbienia po Komunii św. zaśpiewać pieśń Najświętszej Maryi Panny *Uwielbiaj, duszo moja* lub hymn *Ciebie, Boga wystawiamy*;
  - przed udzieleniem końcowego błogosławieństwa zgromadzonej wspólnocie wiernych kapłan winien udzielić błogosławieństwa jubilatом według formuły podanej w *Obrzędach* (por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa. Dodatek*, 28) oraz wręczyć listy gratulacyjne biskupa tarnowskiego. O list gratulacyjny należy się uprzednio postarać w Kurii Diecezjalnej. Zaś dla małżonków szczególnie zasłużonych dla życia rodzinnego (np. rodzina wielodzietna, rodzice osób konsekrowanych i kapłanów bądź szczególnie doświadczonych cierpieniem itd.) można uzyskać medal „*Dei Regno Servire*”¹⁰.

4. RUCHY I STOWARZYSZENIA KATOLICKIE W DIECEZJI

Jednym z owoców duchowej odnowy w Kościele rozpoczętej przez Sobór Watykański II jest dynamiczny rozwój ruchów i stowarzyszeń katolickich, który wynika z nauki Soboru o Kościele, w której szczególne miejsce zajmuje sprawa powołania i misji wiernych świeckich w Kościele i świecie. W diecezji tarnowskiej można zaobserwować rozkwit ruchów i stowarzyszeń katolickich, skupiających coraz większą liczbę wiernych świeckich. Rozkwit ten jest darem Ducha Świętego i światłem nadziei na progę trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa. Dar ten

¹⁰ *Tamże*. s. 572.

należy przyjmować z wdzięcznością, a zarazem z poczuciem odpowiedzialności, świadomi, że w Kościele zarówno aspekt instytucjonalny, jak i charyzmatyczny, zarówno hierarchia, jak i ruchy czy stowarzyszenia wiernych są równie istotne i choć działają na różne sposoby, wspólnie kształtują życie Kościoła, przyczyniając się do jego odnowy i uświęcenia. Trzeba też pamiętać, iż ruchy i stowarzyszenia stanowią prawdziwy dar Boży dla nowej ewangelizacji i dla działalności misyjnej we właściwym tego słowa znaczeniu. Świeccy, zachowując należyty stosunek do władz kościelnych, mają prawo zrzeszania się w Kościele, które gwarantuje *Kodeks prawa kanonicznego*: „Wierni mają prawo swobodnego zakładania stowarzyszeń i kierowania nimi dla celów miłości lub pobożności albo dla ożywienia chrześcijańskiego powołania w świecie, a także odbywania zebrań dla wspólnego osiągnięcia tych celów” (kan. 215).

Osoby zaangażowane w działalność ruchów i stowarzyszeń katolickich wzwane są do apostołstwa zgodnie z powierzonymi im charyzmatami, które są łaskami Ducha Świętego. Sobór Watykański II stwierdza, że ruchy i stowarzyszenia „nie są celem dla siebie samych, ale winny służyć posłannictwu Kościoła w odniesieniu do świata. Ich skuteczność apostołska zależy od ich zgodności z celem Kościoła, świadectwa życia chrześcijańskiego i ducha ewangelicznego poszczególnych członków i całego zespołu” (*Dekret o apostołstwie świeckich Apostolicam actuositatem*, 19) Aby zatem zachować swoją tożsamość, zrzeszenia katolików świeckich winny wciąż na nowo oceniać swoją działalność w świetle „kryteriów charakteru kościelnego”, sformułowanych przez Jana Pawła II w *Adhortacji apostołskiej Chriftifideles laici* (30). Są nimi:

- stawianie na pierwszym miejscu powołania każdego chrześcijanina do świętości;
- wierność Urzędowi Nauczycielskiemu Kościoła w przekazywaniu zasad wiary i moralności;
- świadectwo trwałej i autentycznej komunii z następcą Świętego Piotra, a w Kościele partykularnym z biskupem;
- zgodność z apostołskim celem Kościoła i czynny udział w jego realizacji;
- zaangażowana obecność w ludzkiej społeczności, czyli budowanie rzeczywistości społecznej według ducha Ewangelii, według zasad katolickiej nauki społecznej.

Biskup W. Skworc podejmuje w swoich wskazaniach pastoralnych zagadnienie obecności ruchów i stowarzyszeń w życiu parafii. Zrzeszenia katolickie uczestniczą aktywnie w życiu zarówno Kościoła, jak i społeczeństwa. Miejscem, w którym ta aktywność jest najbardziej widoczna jest parafia. Obecność ruchów i stowarzyszeń w parafii świadczy o jej żywotności i przyczynia się do umożliwienia większej liczbie wiernych świeckich pełniejszej realizacji ich powołania do świętości. Życie wspólnot działających w parafii – zarówno tych związanych bezpośrednio z modlitwą, liturgią, katechezą czy pracą charytatywną, jak i tych, które promują kulturę czy sport – powinno ostatecznie zmierzać do tego, aby przybliżyć człowieka do Chrystusa. Konieczność nieustannego pogłębiania wiary nie może ustę-

pować miejsca innym celom, które same w sobie nie są złe. Troska o duchowy rozwój człowieka powinna stanowić cel priorytetowy wszystkich ruchów i stowarzyszeń, które realizując wyznaczone sobie cele statutowe, podejmują działalność na terenie parafii. Rozwój ten zapewni wierne trwanie przy Chrystusie obecnym w Eucharystii. Zdaniem biskupa tarnowskiego „głęboki związek z Chrystusem prowadzi do świadectwa codziennego życia, które winno być czytelne w życiu członków ruchów i stowarzyszeń katolickich. Jest ono konsekwencją chrześcijańskiego powołania człowieka, by zawsze i wszędzie tam, gdzie go Opatrzność postawi, ukazywał wobec ludzi swą przynależność do Chrystusa. Dochowanie wierności Chrystusowi, chociaż wiąże się niekiedy z koniecznością przyjęcia różnego rodzaju upokorzenia, pozwala zachować chrześcijańską godność i pomaga w zbliżeniu do Chrystusa tych, którzy w danej parafii stoją daleko od wspólnoty Kościoła. Otwarcie się na tych ludzi i ukazywanie im głębszych wartości winno więc znaleźć szczególne miejsce w apostołskim działaniu osób zaangażowanych w ruchy czy stowarzyszenia”¹¹.

Kapłani, przede wszystkim proboszczowie i administratorzy parafii, winni wykazywać troskę o obecność oraz rozwój w parafii ruchów i stowarzyszeń katolickich. Należy zadbać, aby przedstawiciele ruchów i stowarzyszeń istniejących w parafii wchodzili w skład Parafialnej Rady Duszpasterskiej. Odpowiedzialność duszpasterska za ruchy i stowarzyszenia działające w danej parafii spoczywa na proboszczu (administratorze), którego wspomagają wikariusze parafialni. Wśród zadań stojących przed duchownymi w tej materii biskup wylicza następujące:

- odpowiednie przygotowanie do pracy w ruchach i stowarzyszeniach oraz otwartość na ich działalność;
- głębokie przekonanie, że ruchy i stowarzyszenia kościelne nie są jakimś tylko dodatkiem w duszpasterstwie parafialnym, lecz stanowią jego istotną część;
- odpowiedzialność za formację członków ruchów i stowarzyszeń, która powinna być integralna, stała i kościelna;
- traktowanie pracy w ruchach i stowarzyszeniach jako szkoły dialogu, partnerskiego odniesienia oraz współpracy ze świeckimi;
- wysiłek na rzecz integracji wszystkich członków ruchu czy stowarzyszenia ze wspólnotą parafii;
- troska o przestrzeganie kryteriów kościelnego charakteru zrzeseń;
- wykazywanie pasterskiej czujności na wszelkie nieprawidłowości, zwłaszcza w sprawach czystości i integralności przekazu wiary i liturgii;
- służba na rzecz dyscypliny kościelnej;

¹¹ TENŻE. *Wskazania pastoralne dotyczące ruchów i stowarzyszeń katolickich działających na terenie diecezji tarnowskiej*. „Currenda” 151:2001 z. 4 s. 519–520.

- dostrzeganie szansy własnego wewnętrznego rozwoju dzięki charyzmatom właściwym danym zrzeczeniom¹².

Z kolei do zadań wspólnych duchownych i świeckich hierarcha tarnowski zalicza:

- odkrywanie i pogłębianie własnej tożsamości jako świeckich i jako kapłanów na płaszczyźnie odczytywania darów Ducha Świętego, modlitwy, medytacji oraz dialogu;
- budowanie więzi osobowej, a nie tylko instytucjonalnej, opartej na wzajemnym zaufaniu;
- gotowość wzajemnego uczenia się od siebie, otwartość na wspólne inicjatywy;
- wzajemną modlitwę: kapłanów za świeckich, świeckich za kapłanów;
- systematycznie prowadzoną formację poprzez modlitwę, rekolekcje, studium Pisma Świętego, *Katechizmu Kościoła Katolickiego* i innych dokumentów Kościoła, udział w Eucharystii i katechezę dorosłych;
- angażowanie do współpracy przy inicjowaniu ważnych zadań wszystkich księży pracujących w parafii, nie tylko opiekunów ruchów i stowarzyszeń;
- łagodzenie ewentualnych napięć mogących się pojawić na styku instytucjonalnego i charyzmatycznego wymiaru Kościoła¹³.

Działalność ruchów i stowarzyszeń w parafiach nie może być pozbawiona ducha „katolickości”, powszechności. Jan Paweł II przypomina, że ich członkowie winni być uwrażliwieni na sprawy diecezji, której parafia jest jakby komórką gotową zawsze na wezwanie swego pasterza zaangażować własne siły w przedsięwzięcia diecezjalne. Co więcej, nie mogą tracić z pola widzenia potrzeb międzyparafialnych, międzydiecezjalnych, narodowych, a nawet międzynarodowych. W ten sposób będą wyrażać troskę o potrzeby ludu Bożego rozsianego po całym świecie (Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska Christifideles laici*, 25).

5. CZAS WOLNY PREZBITERA

Pojęcia „wolność” i „czas” mają bardzo bogatą genezę biblijną. Doczekały się licznych ujęć ze strony chrześcijańskiej filozofii i teologii. Blisko związane z kwestią wolnego czasu są takie zagadnienia, jak odpoczynek, wytchnienie, relaks, wakacje, ferie, wczasy, urlop, rozrywka, turystyka, sport. Czas, będąc darem Bożym, ma swój rytm. Wyznaczają go nie tylko same godziny określane przez zegar. Jest nim rytm czasu pracy i odpoczynku, codzienności i święta. Bóg stwarzając świat, uporządkował go i nadał życiu człowieka rytm pracy i odpoczynku. Rytm ów ma charakter sakralny. Naśladuje bowiem Boga pracującego oraz odpoczywającego

¹² Tamże. s. 523.

¹³ Tamże.

(Wj 20,11). Z Bożych darów człowiek winien korzystać w duchu prawdziwej wolności, dlatego Boży dar wolnego czasu można nazwać faktorem ludzkiej wolności. Stąd też chwile wolne, urlop, ferie, wakacje są momentami oderwania się od codzienności, uwolnieniem od obciążeń pracy, tempa i zgiełku życia. Równocześnie są poszukiwaniem na sposób wolny nowych wartości, które zdolne byłyby uczynić człowieka bogatszym, lepszym¹⁴.

Biskup tarnowski zwracając uwagę na teologiczny wymiar czasu w życiu kapłana, stwierdza, iż czas kapłana jest czasem Chrystusa. To stwierdzenie znajduje swoje teologiczne uzasadnienie w tożsamości życia kapłańskiego. Kapłan jako *alter Christus* działa *in persona Christi*. Na mocy święceń kapłańskich zostaje upodobniony do Jezusa Chrystusa, Głowy i Pasterza Kościoła. Dlatego powinien być świadomy, że jego życie jest tajemnicą całkowicie włączoną w nowy i specyficzny sposób w misterium Chrystusa i Kościoła. To włączenie w pełni go zobowiązuje i ubogaca w działalności duszpasterskiej. Daje bowiem uczestnictwo w miłości pasterskiej samego Jezusa Chrystusa. A miłość pasterska jest przede wszystkim darem z siebie, całkowitym darem z siebie dla Kościoła. Dar z siebie nie ma granic. Dlatego kapłan jako pasterz wspólnoty jest i żyje dla niej, dla niej modli się, studiuje, pracuje, poświęcając jej wszystkie siły i cały swój czas¹⁵.

Zarówno *Kodeks prawa kanonicznego*, jak i prawodawstwo synodalne gwarantują kapłanom prawo do wypoczynku w formie urlopu i, o ile to możliwe, do jednego dnia wolnego w tygodniu. Proboszczowi przysługuje miesięczny urlop w ciągu roku uzgodniony z Kurią Diecezjalną. Urlop należy wykorzystać w czasie ciągłym. Nie wlicza się do niego rekolekcji. W przypadku nadzwyczajnym na jeden tydzień urlopu zezwala proboszczowi dziekan (por. kan. 533 § 2; *IV Synod Diecezji Tarnowskiej*. s. 341 § 2). Odnośnie do urlopu wikariusza, to przysługuje mu takie samo prawo jak proboszczowi, z tym, że termin urlopu winien być uzgodniony z proboszczem. Każdemu kapłanowi Kościoła tarnowskiego, bez względu na urząd czy pełnioną posługę, przysługuje wypoczynek urlopowy w wymiarze jednego miesiąca. Kapłani, którzy pracują na placówkach jednoosobowych starają się o zastępstwo na czas urlopu we własnym zakresie lub proszą Kurię Diecezjalną, która zapewnia zastępstwo według aktualnych możliwości. Cotygodniowy wolny dzień kapłana rozpoczyna się zasadniczo po Mszy św. porannej, a kończy o godz. 22.00. Dzień wolny nie zwalnia od obowiązku uczestniczenia w kongregacjach regionalnych czy dekanalnych oraz spotkaniach formacyjnych. W okresie przerwy semestralnej kapłani katechizujący mogą skorzystać z dodatkowego 3-dniowego urlopu (nie licząc dnia wyjazdu i przyjazdu) w terminie uzgodnionym z proboszczem lub dziekanem. Inne dni wolne od katechizacji (soboty, ferie świąteczne, itp.) nie

¹⁴ TENŻE. *Wskazania pastoralne i prawne odnośnie do czasu wolnego kapłanów diecezji tarnowskiej*. „Currenda” 151:2001 z. 2 s. 221.

¹⁵ *Tamże*. s. 222.

są dniami wolnymi od pracy duszpasterskiej w parafii i w żadnym przypadku nie uzasadniają nieobecności w parafii¹⁶.

Biskup W. Skworc w swoich zaleceniach podaje pewne propozycje spędzania czasu wolnego. Korzystanie z czasu wolnego od katechezy i szafowania sakramentów świętych, zdaniem biskupa, może przybierać różną formę, np. ascetyczną, pastoralną lub rekreacyjną. Pierwsza z nich obejmuje spotkania modlitewne z kapłanami czy wiernymi świeckimi; przeżywanie osobistego dnia skupienia, np. w wybranym domu zakonnym czy formacyjnym. Pastoralna polega na odwiedzaniu chorych parafian w domu lub w szpitalu; składaniu wizyt rodzinom patologicznym, rodzicom trudnych uczniów; organizowaniu wycieczek, pielgrzymek dla parafian, półkolonii dla dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych i wakacji. Trzecim sposobem spędzenia wolnego czasu przez księży może być rekreacja, a więc odwiedziny swoich rodziców; spotkania towarzyskie umacniające braterstwo sakramentalne kapłanów, zwłaszcza odwiedziny kapłanów w starszym wieku i chorych; osobiste zajęcia, lektura, turystyka, uprawianie sportu czy też prace porządkowe. Księża winni uczestniczyć także w wydarzeniach kulturalnych, wybrać się np. do teatru lub filharmonii¹⁷.

W swoich uwagach na temat spędzania przez kapłanów wolnego czasu pastor Kościoła tarnowskiego w latach 1998-2011 nie pominął księży na emeryturze lub rencie. Wraz z przejściem kapłana na emeryturę lub rentę zmniejsza się przestrzeń wypełniona pracą, a zwiększa się przestrzeń czasu wolnego. Doświadczenie przemijania czasu i jego eschatologiczny wymiar nie może zdominować życia kapłana w stanie spoczynku. Kapłani będący na emeryturze lub rencie, pełniący funkcję rezydentów w parafiach lub mieszkający w domach księży emerytów, mogą w miarę możliwości i zdrowia pomagać w pracy duszpasterskiej w parafii miejsca zamieszkania lub w innych parafiach. Dzięki temu unikną osamotnienia, które w wielu przypadkach jest udziałem księży będących na emeryturze. Kapłani tacy będą się czuli nadal potrzebni, a wspólnota kapłańska będzie mogła nadal korzystać z ich doświadczenia duszpasterskiego¹⁸.

6. WSKAZANIA PASTORALNE DOTYCZĄCE ORGANIZOWANIA PRYMICJI W PARAFII

Kościół tarnowski od wielu lat cieszy się dużą liczbą powołań kapłańskich. Jest to powód nie tylko do radości, ale przede wszystkim do wdzięczności Bogu, który

¹⁶ *Tamże*. s. 223.

¹⁷ *Tamże*. s. 224. Szerzej na ten temat można skonsultować: R. KANTOR, *Rola i zadania wikariusza parafialnego*. Tarnów 2011 s. 125–135.

¹⁸ Por. *Tamże*.

wyzywa z Kościoła tarnowskiego tak wielu młodych ludzi do swojej służby. Biskup tarnowski 8 maja 2006 r. skierował do proboszczów i prymicjantów wytyczne co do uroczystości prymicyjnych w diecezji tarnowskiej¹⁹.

Prymicje to święto parafialnych wspólnot, często długo oczekiwane i wyprasane na kolanach. Dlatego tym bardziej powinno być należycie i godnie przeżyte. Warunkiem zaś do tego niezbędnym jest właściwe przygotowanie uroczystości prymicyjnych. Przygotowanie to winno mieć nade wszystko wymiar duchowy, a w drugiej dopiero kolejności obejmować to, co zewnętrzne. Przygotowanie duchowe powinno się wyrazić m.in. w przystąpieniu wszystkich uczestników uroczystości prymicyjnej do sakramentu pokuty i pojednania, co umożliwi im przyjęcie z rąk prymicjanta Komunii św. Biskup W. Skworc zachęca, by uroczystość prymicyjna była w parafii przede wszystkim okazją do wdzięczności Bogu za dar kapłaństwa i powołania do posługi kapłańskiej. Jan Paweł II w *Adhortacji apostołskiej Pastores dabo vobis* pisał o kapłanach: „Całe ich serce powinno być wypełnione podziwem, wzruszeniem i wdzięcznością, niezłomną ufnością i nadzieją, gdyż wiedzą, że opierają się nie na własnych siłach, lecz na całkowitej wierności wywołującemu Bogu” (36). Kapłaństwo to skarb, który winno się pielęgnować i strzec, pamiętając, iż każdy kapłan działa *in persona Christi*, a więc nie w swoim imieniu. Na mocy święceń kapłańskich, kapłan zostaje upodobniony do Jezusa Chrystusa i Jego ma ukazywać wiernym, a nie siebie (por. Jan Paweł II. *Adhortacja apostołska Pastores dabo vobis*, 21).

Najważniejszym wydarzeniem uroczystości prymicji w parafii jest Eucharystia, sprawowana uroczyście i w pełni godnie – z największym szacunkiem, z największą pobożnością, z najwyższą czcią. Podczas tej Mszy św. (jak i każdej innej) nie wolno organizować „akademii” ku czci prymicjanta, gdyż struktura liturgii Mszy św. takich połączeń nie przewiduje, a liturgiczne prawo Kościoła wręcz zakazuje. Opierając się na słowach Jana Pawła II zawartych w *Liście apostołskim Mane nobiscum Domine*²⁰, biskup tarnowski W. Skworc zaleca:

¹⁹ Por. W. SKWORC. „Proście Pana żniwa, żeby wyprowadził robotników na swoje żniwo” (Mt 9,38). *Wskazania dotyczące uroczystości prymicyjnej w Diecezji Tarnowskiej*. „Currenda” 156:2006 z. 2 s. 194–196.

²⁰ „Chciałbym zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt, który w znacznej mierze przesądza o autentycznym uczestnictwie w Eucharystii celebrowanej we wspólnocie: chodzi o to, czy jest ona bodźcem do czynnego zaangażowania w budowę społeczeństwa bardziej sprawiedliwego i braterskiego. W Eucharystii nasz Bóg ukazał najwyższą formę miłości, zmieniając wszystkie kryteria panowania, które zbyt często dominują w ludzkich relacjach, i radykalnie potwierdzając kryterium służby: «Jeśli ktoś chce być pierwszym, niech będzie ostatnim ze wszystkich i sługą wszystkich» (Mk 9,35). Nie przypadkiem w Ewangelii św. Jana nie znajdujemy relacji o ustanowieniu Eucharystii, ale jest tam scena «umywania nóg» (por. J 13,1–20): pochylając się, by umyć nogi swym uczniom, Jezus niedwuznacznie wyjaśnia sens Eucharystii. Św. Paweł ze swej strony wyraźnie podkreśla, że nie jest godziwa celebrowanie eucharystyczna, w której brakuje blasku miłości, potwierdzonej konkretnym świadectwem dzielenia się z najuboższymi (por. 1 Kor 11,17–22.27–34). Czyż zatem nie można by Roku Eucharystii uczynić

- uroczyste przywitanie księdza prymicjanta ze strony przedstawicieli parafii winno się odbyć przed rozpoczęciem Mszy św. Wtedy też można w formie artystycznej podkreślić godność kapłaństwa, jednakże bez specjalnego przedłużania i nadmiernego patosu;
- dowodem odpowiedzialnej troski o Mszę św. prymicyjną niech będzie dobrze przygotowana służba liturgiczna, właściwe śpiewy, zgodna z przepisami liturgicznymi oprawa muzyczna, skupienie przeniknięte głęboką radością chrześcijańską. Tylko wtedy sprawowanie Eucharystii przyniesie jak największe owoce, „dla osiągnięcia, których Chrystus Pan ustanowił eucharystyczną Ofiarę” (KPK kan. 899 § 3);
- prymicjantom udzielam zezwolenia – na podstawie nr. 283 *Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* – na udzielanie w czasie Mszy św. prymicyjnej Komunii św. pod obiema postaciami wszystkim uczestnikom Mszy św. prymicyjnej, a zwłaszcza najbliższej rodzinie i wszystkim zaproszonym gościom. Komunii św. w tym przypadku udziela się przez zanurzenie i winno być poprzedzone komentarzem wyjaśniającym;
- charakter religijny uroczystości prymicyjnych powinien także być łatwo zauważalny w dekoracji nie tylko w świątyni parafialnej, ale i w miejscu przyjęcia prymicyjnego;
- modlitewna atmosfera winna towarzyszyć również świętowaniu prymicyjnemu w godzinach popołudniowych i wieczornych. Zaleca się włączenie w to świętowanie wspólnej modlitwy, np. brewiarzowej czy odprawienie nabożeństwa majowego;
- charakter przyjęcia prymicyjnego winien wyraźnie różnić się od charakteru przyjęć weselnych lub innych, wyłącznie świeckich. W czasie uroczystości prymicyjnych nie podaje się alkoholu i nie tańczy;
- wspólne świętowanie uroczystości prymicyjnej niech się zakończy Apelem Jasnogórskim o godzinie 21.00 i błogosławieństwem udzielonym przez prymicjanta;
- w tygodniu po prymicjach niech prymicjant nawiedza z posługą duszpasterską chorych parafian, zanosząc im Eucharystyczny Chleb i udzielając prymicyjnego błogosławieństwa;

---

okresem, w którym wspólnoty diecezjalne i parafialne w sposób szczególnie postarają się zaradzić czynną braterską pomocą którejś z tak licznych form ubóstwa na naszym świecie? Mam tu na myśli tragedię głodu, który dręczy setki milionów istot ludzkich, mam na myśli choroby nękające kraje na drodze rozwoju, samotność starców, trudności przeżywane przez bezrobotnych, przeciwności losu znoszone przez emigrantów. Są to nieszczęścia, które dotykają też — chociaż w innej mierze — regiony zamożniejsze. Nie możemy się ludzić: tylko po wzajemnej miłości i trosce o potrzebujących zostaniemy rozpoznani jako prawdziwi uczniowie Chrystusa (por. J 13,35; Mt 25,31–46). To właśnie jest kryterium, wedle którego będzie mierzona autentyczność naszych celebracji eucharystycznych”. JAN PAWEŁ II. *List apostolski Mane nobiscum Domine* (7.10.2004). „L'Osservatore Romano” 26:2005 nr 1 s. 10–11 (28).

- tradycją jest koncelebra neoprezbiterów w seminarium duchownym i udział w posłaniu podczas uroczystości w Starym Sączu;
- godną podtrzymania jest praktyka zawierzenia kapłańskiej posługi przez neoprezbiterów Matce Kapłanów w tuchowskim sanktuarium maryjnym, do którego corocznie pielgrzymowali jako klerycy;
- zaleca się również, aby z zebranych ofiar prymicjant wsparł parafialne dzieło Caritas, w tym rodziny wielodzietne, pamiętając o tym, co św. Paweł wyraźnie podkreśla, iż nie jest godziwa celebrowanie eucharystyczna, w której brakuje blasku miłości, potwierdzonej konkretnym świadectwem dzielenia się z najuboższymi (por. 1 Kor 11,17–22.27–34);
- w duchu „dawania siebie” potrzebującym neoprezbiterzy kierowani są w miesiącach wakacyjnych na tak zwane „zastępstwa”, by umożliwić odpoczynek urlopowy utrudzonym kapłanom, zwłaszcza w tych parafiach, gdzie pracuje jeden duszpasterz²¹.

Wspólnota parafialna powinna zachować świadomość, że ten młody kapłan – prymicjant jest nadal, przez swe pochodzenie, jej żywą częścią. Dlatego obowiązkiem rodzinnej parafii winno być okazywanie mu pamięci modlitewnej, serdecznej gościnności, szacunku i sprzyjanie dalszemu kształtowaniu się jego kapłańskiej tożsamości.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione wskazania pastoralne biskupa tarnowskiego w latach 1998–2011 to wybrane tylko dziedziny aktywności pasterskiej biskupa. Wskazują one jednak na to, że biskup posiada realny wpływ na wiele dziedzin duszpasterskich, które może regulować swoimi zarządzeniami czy wskazaniem. Biskup posiada zatem obiektywną władzę jurydyczną z tytułu urzędu, który otrzymał. Wyraża się ona w aktach władzy umożliwiających sprawowanie posługi otrzymanej w sakramencie. Jednak zarządy biskupa będą skuteczne duszpastersko, „jeśli opierać się będą na wiarygodności moralnej, związanej ze świętością jego życia. Ona to przygotowuje serca do przyjęcia głoszonej przez niego Ewangelii w jego Kościele, jak również wszystkich przepisów przez niego ustalonych dla dobra Ludu Bożego. Św. Ambroży przestrzegł z tego powodu: «W kapłanach nie szuka się nic świeckiego, nic pospolitego, nic wspólnego z dążeniami oraz przyzwyczajeniami i obyczajami grubiańskiego tłumu. Godność kapłańska wymaga dla siebie powagi powściągliwej wobec tłumu, surowego życia oraz szczególnego autorytetu»” (Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska Pastores gregis*, 43).

²¹ SKWORC. „Proście Pana żniwa”. s. 196.

OBISPO COMO INSPIRATOR Y COORDINATOR
DE LAS ACTIVIDADES PASTORALES EN LA DIÓCESIS
ALGUNAS INDICACIONES PASTORALES
DEL OBISPO DE TARNOW EN LOS AÑOS 1998–2011

Resumen

En el Código de Derecho Canónico leemos, que obispo diocesano debe mostrarse solícito con todos los fieles que se le confían, cualquiera que sea su edad, condición o nacionalidad, tanto si habitan en el territorio como si se encuentran en él temporalmente, manifestando su afán apostólico también a aquellos que, por sus circunstancias, no pueden obtener suficientemente los frutos de la cura pastoral ordinaria, así como a quienes se hayan apartado de la práctica de la religión. El obispo tiene una influencia real sobre muchos aspectos de lo pastoral. Artículo enumera sólo algunos de ellos, en los años 1998–2011. Así pues de manera detallada se presentará los siguientes: indicaciones acerca de la Primera Comunión, celebración de los jubileos matrimoniales, movimientos y asociaciones en la diócesis, el tiempo libre de los presbíteros, indicaciones acerca de organización de la primera misa en la parroquia.

Słowa kluczowe: biskup diecezjalny, diecezja tarnowska biskup Wiktor Skworc, posługa biskupia, teologia biskupstwa, teologia pastoralna.

Key words: diocesan bishop, diocese of Tarnów, bishop Wiktor Skworc, bishop's ministry, theology of episcopate, pastoral theology.

NOTY O AUTORACH

CZERWIŃSKI TOMASZ

absolwent Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, doktorant.

DROŻDŹ BOGUSŁAW

kapłan diecezji legnickiej, doktor habilitowany (teologia pastoralna), profesor Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, kierownik Katedry Nowej Ewangelizacji Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

FITYCH TADEUSZ

kapłan diecezji świdnickiej, profesor doktor habilitowany (historia Kościoła), Kuchnia Zdrój.

JASKULSKA-TOMALA KRYSZYNA

magister (filologia polska i teologia), doktorantka Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

JAWORSKA KAZIMIERA

doktor habilitowany (historia), wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. Witelona w Legnicy oraz na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu.

KANTOR ROBERT

kapłan diecezji tarnowskiej, doktor, wykładowca prawa kanonicznego i wyznaniowego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Sekcja w Tarnowie.

KURIAŃSKI MIECZYŚLAW

doktor (teologia), absolwent Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu

LIS TOMASZ JACEK

student historii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

PYŹLAK GRZEGORZ

kapłan diecezji siedleckiej, doktor (teologia pastoralna), adiunkt Katedry Duszpasterstwa Rodzin Instytutu Teologii Pastoralnej i Katechetyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.

RABSKI MAREK

magister, wykładowca w Zakładzie Turystyki i Rekreacji Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy.

ROJOWSKI LESZEK

kapłan diecezji tarnowskiej, doktor (teologia), adiunkt i prodziekan Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. Sekcja w Tarnowie, prorektor Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie.

SZOPA RAFAŁ

magister, doktorant Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu oraz Studium Nauk Humanistycznych Politechniki Wrocławskiej.

WALESZCZUK ZBIGNIEW

kapłan diecezji Regensburg, doktor habilitowany, adiunkt, Catholic University of Eichstaett-Ingolstadt, Niemcy.

JOLANTA WIŚNIEWSKA

doktor (teologia), absolwentka Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

WIŚNIEWSKI ADAM

salezjanin, doktor (historia Kościoła), absolwent Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

ZATWARDNICKI SŁAWOMIR

absolwent Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, redaktor naczelny serwisu rodzinnego portalu OPOKA.

TABLE OF CONTENTS

<i>Tomasz Czerwiński</i> Scientific plagiarism in the academic perspective. Selected problems	5
<i>Bogusław Drożdż</i> Some paradigms of the evangelization. Pastoral and methodological technique	20
<i>Tadeusz Fitych</i> High standard of living – holiness courage of the charismatic priest of Kłodzko Land (Blessed rev. Gerhard Hirschfelder * 17.02.1907 Kłodzko † 1.08.1942 KL Dachau)	31
<i>Krystyna Jaskulska-Tomala</i> A work of art conceived by father Pavel Florensky and Roman Ingarden abstract	44
<i>Robert Kantor</i> Bishop as an initiator and coordinator of the pastoral doings in the diocese. Selected pastoral recommendations of the bishop from Tarnów within the years of 1998–2011	65
<i>Mieczysław Kuriański</i> Zindel in years of 1900–1946. Living history of the village retained in the memory and pictures of its prewar inhabitants with references to the present day (Part I)	82
<i>Tomasz Jacek Lis</i> <i>Bosnian Friend</i> by Ivan Franjo Jukic	102
<i>Grzegorz Pyżlak</i> A dysfunctional family and forms of its violence	118
<i>Marek Rabski</i> Cornerstones devoted by John Paul II topic of interest of tourists visiting the Lower Silesia	131
<i>Leszek Rojowski</i> The Second Vatican Council and the parish pastoral councils	145
<i>Rafał Szopa</i> Does exist philosophical atheism?	160
<i>Zbigniew Waleszczuk</i> Ecology of person as a sign of time	175
<i>Jolanta Wiśniewska</i> Complementarity of the logotherapeutic model of education of Viktor Emil Frankl in modern pedagogy	186

Adam Wiśniewski SDB

The religious life of the faithful from the parish St. Michael the Archangel in Giebułtów 203

Zatwardnicki Sławomir

History and significance of the rite of pouring the water into the chalice with wine 215

SOURCE TEXTS

Kazimiera Jaworska

Project of division of Polish Church administration on Western
and Northern Territories (3 December, 1970) 229

REVIEW 233

Notes on authors 269

SPIS TREŚCI

Tomasz Czerwiński

Plagiat naukowy w perspektywie akademickiej. Wybrane problemy 5

Ks. Bogusław Drożdż

Niektóre paradygmaty ewangelizacyjne. Warsztat pastoralno-metodologiczny 20

Ks. Tadeusz Fitych

Wysoka miara życia – odwaga świętości charyzmatycznego duszpasterza
Ziemi Kłodzkiej (bł. ks. Gerhard Hirschfelder * 17.02.1907 Kłodzko
† 1.08.1942 KL Dachau) 31

Krystyna Jaskulska-Tomala

Dzieło sztuki w ujęciu ojca Pawła Florenskiego i Romana Ingardena 44

Ks. Robert Kantor

Biskup jako inspirator i koordynator poczynań duszpasterskich w diecezji.
Wybrane wskazania pastoralne biskupa tarnowskiego w latach 1998–2011 65

Mieczysław Kuriański

Zindel w latach 1900–1946. Żywa historia wsi zachowana w pamięci
i na obrazach jej przedwojennych mieszkańców z odniesieniami
do teraźniejszości (Część I) 82

Tomasz Jacek Lis

Bosanski Prijatelj Ivana Franjo Jukicia 102

Ks. Grzegorz Pyżlak

Rodzina dysfunkcyjna i formy jej pomocy 118

Marek Rabski

Kamienie węgielne poświęcone przez Jana Pawła II obiektem
zainteresowań turystów odwiedzających Dolny Śląsk 131

<i>Ks. Leszek Rojowski</i>	
Sobór Watykański II a parafialne rady duszpasterskie	145
<i>Rafał Szopa</i>	
Czy istnieje ateizm filozoficzny?	160
<i>Ks. Zbigniew Waleszczuk</i>	
Die Ökologie der Person als Zeichen der Zeit	175
<i>Jolanta Wiśniewska</i>	
Komplementarność logoterapeutycznego modelu wychowania Viktora Emila Frankla we współczesnej pedagogice	186
<i>Ks. Adam Wiśniewski SDB</i>	
Życie religijne wiernych parafii św. Michała Archanioła w Giebułtowie	203
<i>Zatwardnicki Sławomir</i>	
Historia i znaczenie rytu dolewania wody do kielicha z winem	215

TEKSTY ŹRÓDŁOWE

<i>Kazimiera Jaworska</i>	
Projekt podziału polskiej administracji kościelnej na Ziemiach Zachodnich i Północnych (3 grudnia 1970 roku)	229

RECENZJE, OMÓWIENIA I SPRAWOZDANIA

Ks. ANDRZEJ HANICH	
<i>Ksiądz infułat Bolesław Kominek, pierwszy administrator apostolski Śląska Opolskiego (1945–1951) [T. 1]</i>	
Opole 2012, ss. 178	
<i>Ksiądz Bolesław Kominek. Wspomnienia i dokumenty pastoralne pierwszego administratora apostolskiego Śląska Opolskiego (1945–1951) [T. 2]</i>	
WYBÓR I OPRAC. KS. ANDRZEJ HANICH	
Opole 2012, ss. 707	
(<i>Kazimiera Jaworska</i>)	233

ANNA KUŚMIREK <i>Balaam i jego wyrocznie (Lb 22–24) w tradycji targumicznej</i> Warszawa 2011, ss. 533 (Ks. Sławomir Stasiak)	236
CLAUDIA MARIÉLE WULF <i>Was ist gut? Eidetische Phänomenologie als Impuls zur moraltheologischen Erkenntnistheorie</i> Vallendar-Schönstatt 2010, ss. 504 (Ks. Jerzy Machnacz)	240
DARIUSZ IWAŃSKI <i>Wstawiennictwo aniołów w Księdze Henocha (1 Hen)</i> Toruń 2011, ss. 407 (Ks. Mariusz Rosik)	243
Ks. JANUSZ LEMAŃSKI <i>„Niech przyjdzie do mnie, a dowie się, że jest prorok w Izraelu” (2 Krl 5,8b). Wprowadzenie do profetyzmu starotestamentalnego</i> T. I: <i>Profetyzm przedklasyczny. Prorocy więksi</i> Szczecin 2012, ss. 298 (Ks. Mariusz Rosik)	247
PAUL KENGOR <i>Ronald Regan. Duchowa biografia</i> Tłum. Piotr Musiewicz Kraków 2011, ss. 438 (Lilla Barbara Paszkiewicz)	249
Ks. RAJMUND PIETKIEWICZ <i>W poszukiwaniu „szczyrego słowa Bożego”. Recepcja zachodnioeuropejskiej hebraistyki w studiach chrześcijańskich w Rzeczypospolitej doby renesansu</i> Wrocław 211, ss. 308 (Ks. Sławomir Stasiak)	251
Ks. SŁAWOMIR STASIAK <i>Jezus panem szabatu. Studium egzegetyczno-teologiczne Łk 6,1–5</i> Legnica 2012, ss. 114 (Ks. Janusz Wilk)	255

